

O typologii jevů umělecké kultury v období formování národů pojednává I. I. Svirida, zatímco S. V. Nikol'skij na základě materiálu české, slovenské a bulharské literatury píše o „uměleckém vědomí“ v období obrození. Kolektivní příspěvek A. A. Gerškoviče, Ju. I. Ritčika a A. A. Sofronova se zabývá formami a funkcí divadla v uvedeném období, I. F. Belza mluví o mezinárodních kulturních stycích a jejich úloze při vytváření národních kultur, I. I. Leščilovská ukazuje na myšlenku jednoty slovanských literatur v první polovině 19. století. Poslední příspěvek první části sborníku je věnován folklorismu jako faktoru při vytváření národních kultur slovanských národů; jeho autorem je známý folklorista V. E. Gusev.

Jedenáct příspěvků ve druhé části sborníku se zabývá otázkami kultury národů střední Evropy: koncepcemi polské národní kultury (A. V. Lipatov), sarmantismem v dramatické tvorbě (L. A. Safronová), zvláštnostmi výtvarného umění v období osvícenství i koncepcemi národní literatury v polské romantické kritice (D. S. Prokofjevová) a zájmem polské folkloristiky o slovanskou lidovou kulturu počátkem 19. stol. (L. N. Vinogradovová). Tři další stati pojednávají o charakteristice národního repertoáru českého divadla ve 20.—40. letech 19. století (L. N. Titovová), o vztahu mezi literaturou a uměním v období upevnění českého realismu (A. P. Solovjevová) a o antickém dědictví v české a slovenské literatuře počátkem 19. století (A. A. Zajcevová). O spisovném jazyce jako základním prostředku rozvoje kultury Lužických Srbů v 30.—70. letech 19. století píše K. K. Trofimovič, význam ruského periodického tisku první poloviny 19. století pro kulturu ostatních Slovanů je předmětem článku I. M. Poročkinové.

Třetí část sborníku obsahuje třináct statí analyzujících nejrůznější otázky rozvoje kultury národů jihovýchodní Evropy v 18. a 19. století. Pojednává se v nich o některých zvláštěnostech při formování národního vědomí balkánských národů (I. S. Dostjan), o společenském myšlení v Dunajských knížectvích v předvečer revoluce 1848 (Ju. A. Koževnikov), o úloze myšlenky slovanské vzájemnosti v slovanském národním vědomí (I. V. Čurkinová) o činnosti kulturně osvětového spolku rumunských studentů v Paříži v 40. letech 19. století (E. A. Džaparidze), o rozvoji osvícenství na Černé Hoře (N. I. Chitrovová) i o vzájemném působení osvícenské ideologie a romantismu v literaturách jižních Slovanů (M. Ja. Gol'berg). Zajímavou kulturně historickou charakteristiku tzv. slavjanosrbského spisovného jazyka podává N. I. Tolstoj, málo osvětlenou otázku písemného jazyka řecké literatury na přelomu 18. a 19. století rozebírá K. I. Logačev, zatímco G. K. Venediktov zdůrazňuje úlohu, jakou hrál jazyk v období boje Bulharů za národní kulturu. Velmi zasvěcený přehled dosavadních výsledků sovětských a jugoslávských badatelů o rusko-srbských kulturních stycích v 40.—60. letech minulého století podává E. P. Naumov, I. A. Kalojevová přináší ne jeden nový poznatek o pronikání ruských knih k balkánským Slovanům v 18. století. Poslední dva příspěvky sborníku jsou věnovány bulharskému výtvarnému umění a jeho úloze při formování národního vědomí.

Sborník *Formování národních kultur v zemích střední a jihovýchodní Evropy* rozhojňuje sérii komplexních výzkumů rozvoje národů a jejich kultury v období tzv. národního obrození. Tím, že nastoluje četné otázky obecně metodologické a sociálně historické, že se pokouší ukázat na některé typologické zvláštnosti procesu formování národních kultur u jednotlivých národů uvedeného geografického prostoru, i svou širší záběru zaujme stejně literární historiky jako folkloristy, teatrology, uměnovědce, lingvisty nebo historiky kultury. Otázky, o nichž jednotlivé stati ve sborníku pojednávají, nejsou dosud dostatečně vědecky osvětleny. Proto se o nich jednalo také na všesvazovém vědeckém sympoziu v prosinci 1973. Na něm byla většina publikovaných příspěvků přednesena a posouzena. V příspěvcích jednotlivých autorů je patrný různý přístup ke zkoumání otázek kultury i rozličné hodnocení stejných jevů. To však nemůže být na závadu. Naopak je svědectvím toho, že je mnoho otázek ještě sporných, složitých a dosud nedostatečně zpracovaných.

Ivan Doroský

Z polské literárněvědné slavistiky

Vědecká produkce polské slavistiky se v poslední době rozrostla do mimořádné šíře. Řada slavistických periodik pravidelně přináší nové materiálové i problémové příspěvky a současně s nimi přibývá i prací syntetického charakteru, usilujících o zachycení hlavních

vývojových tendencí, zobecnění dosavadních výsledků a prohloubení metodologické stránky. Vedle Varšavy a Krakova, které si udržují své vedoucí postavení, mají početné pracovní kolektivy a dobře vybavená pracoviště univerzitní a akademická, udržuje si svou životnost již z předválečné doby Poznaň; na slavistické počátky, vyvolané ve Vratislavi J. E. Purkyněm a F. L. Čelakovským a rozvíjené W. Nehringem, navazuje dnešní čilé centrum wrocławské, v době nejnovější pak si významné místo vydobyli slavisté katovičtí, zaměřeni v prvé řadě na problematiku československou. Katovičtí vydavatelství Śląsk vytisklo v posledních letech již řadu překladů v sérii Biblioteka Pisarzy Czeskich i Slowackich a kromě dalších vědeckých publikací též soubor studií M. Bobrownické *Z problemów literatur slowiańskich* (Katowice 1976, 230 stran).

Krakovská slavistka Maria Bobrownicka věnovala otázkám slovanských literatur — zvláště české a slovenské — již mnoho prací. Připomeňme alespoň práce knižní: *Studia nad twórczością Juliusza Zeyera* (1959) a *Dramat czeski i slowacki na scenach polskich* (1965). Za její redakce vyšly sborníky *Związki i paralele literatur polskiej i slowackiej* (1972) a *Modernizm w literaturach slowiańskich (zachodnich i poludniowych)* (1973).

Studie vybrané do našeho sborníku se týkají převážně slovesnosti západoslovanské, přičemž hlavní důraz je kladen na otázky obecnějšího charakteru. Zřetel k nim převládá i ve statických analytějších, věnovaných jednotlivým autorům. Bobrownicka je nevidí pouze jako tvůrčí osobnosti, ale hlavně jako představitele společenských a uměleckých proudů, stylů, žánrů. Autorčina erudice slouží v prvé řadě k výraznějšímu osvětlení řešených otázek povahy metodologické a literárněteoretické, k jejich promítnutí do širších souvislostí a evropského literárního kontextu. Platí to nejvíce o úvodní studii nazvané *Problematika modernismu ve slovanských literaturách*. Bobrownicka si v ní všímá časového zařazení modernismu v literární tvorbě jednotlivých slovanských národů, poukazuje na stylový synkretismus a koexistenci různých tendencí a směrů, zamýšlí se nad způsobem navazování na kulturní tradici a porovnává roli, jakou v národních literaturách sehrála vlastní slovesná produkce, programové manifesty a kritické myšlení.

Bližším rozvedením jedné z uvedených tendencí je následující stať *Klasicistický proud v západoslovanských a jihoslovanských literaturách v období modernismu*. Životnost tohoto proudu vidí autorka především v literatuře polské a chorvátské, v nichž plní též analogickou funkci ideovou. O tom, jak se může lišit ideové zaměření i slovesný výraz těchto literárního směru v různých literaturách, přesvědčuje nás sevržený a instruktivní výklad dalšího příspěvku *Z otázek polského a slovenského klasicismu*. Z problematiky slovenské literatury upoutalo Bobrownickou ještě *Hviezdoslavovo tvůrčí vědomí*, jehož formování sleduje na beletristických pracích, povstávajících v ústraní od kulturních center, ale za účasti rozsáhlé četby z děl světové literatury a autorova přesvědčení o spisovatelově společenské odpovědnosti.

Několik studií souboru je věnováno dramatu (Dramata Jaroslava Hilberta z období modernismu; *Dramata Karla Čapka na pozadí hlavních vývojových tendencí světové dramatiky 20. století*; Česká dramatika na polských scénách v historickém náčrtu do r. 1939; *Antigona a ti druzi Petra Karvaše na pozadí současných dramatických verzí sofoklesovského mýtu*). U Hilberta, jehož „umělecké tendence souhlasí vždy s obecným směrem proměn v současném umění“ (s. 94), zaráží fakt, že nepochopil a odsuzoval tvorbu Slowackého, nazývaného modernisty „magnus parens“. Na mnoha místech použité termíny „Evropa“ a „evropeizace“ jsou příliš vágní, nemožnou stanovit kritérium ani cíl nebo míru srovnání. Podobně je tomu s hodnocením „lidově slovanské orientace“, jejíž význam v polském romantismu a celém národním životě tak zdůrazňují polští badatelé, stejně jako vidí velkou přednost polské literatury právě v její službě národní věci.

Po úvodní studii jsou v pasáži o Čapkově nejsilnější akcentovány širší myšlenkové souvislosti a vývojové tendence novodobé dramatiky, z nichž plasticky vyplývají novátorské prvky dramatikovy tvorby. U Čapka — podobně jako u Hilberta — poukázala autorka na proměny v chápání dramatického konfliktu, v němž se těžiště přemísťuje na konflikt vnitřní a povstává „problémové drama“. Dochází k uvolnění tradiční dramatické stavby, napětí není již tak vázáno na dějovost, mění se role dialogu i sám hrdina hry, neboť jim může být každý a drama se může odehrávat pouze v nitru zobrazovaných postav. Dokonče sama existence ve světě plném rozporů a zvrátů je velmi dramatická. Současné drama často navozené problémy neřeší, pouze na ně upozorní či je osvětlí z více stran a nutí diváka, aby si je zodpověděl sám. Bobrownická dále upozornila na souvislosti Čapkovy dramatické tvorby s rozvojem moderní psychologie a na jeho snahu o uplatnění dialektického pohledu na skutečnost.

Soubor studií Marie Bobrownické imponuje syntetickým pohledem, komparatistickým

zřetelem, metodologickou důsledností a snahou posuzovat jednotlivé artefakty v širších společenských a estetických souvislostech. Podnětné je autorčino upozornění na potřebu hlubšího zkoumání modernistického dramatu, ve slovanských zemích tak rozdílného.

Stanislaw Bylina, Barbara Jaroszewicz-Kleindienst, Edward Madany, Jadwiga Russocka, *Stosunki literackie polsko-czeskie i polsko-slowackie 1890—1939. Praca pod redakcją Jerzego Słizińskiego*, Wrocław 1978, 360 stran.

Publikace literárněvědných pracovníků Slovanského ústavu (Instytut Slowianoznawstwa) Polské akademie věd přináší souhrnný pohled na vývoj polsko-českých a polsko-slovenských literárních vztahů od konce minulého století do druhé světové války. Vyrůstá z dlouholetého pečlivého shromažďování nejrůznějších údajů a mnoha dílčích studií a rýsuje dosud nejuplněnější obraz sledované problematiky. Zvláště otázka překladů z české a slovenské literatury do polštiny je zde probrána důkladně a všestranně. Kniha je rozdělena do sedmi kapitol spojených jednotící koncepcí a materiálově rozvržených tak, aby každý nutný návrat k již vzpomenutému jevu osvětloval vždy nový aspekt a další souvislosti.

Úvodní studie — Slovanská myšlenka a polsko-česko-slovenské vztahy — načrtává základní rysy polského slovanofilství, jeho historickou podmíněnost v jednotlivých částech rozděleného Polska i později v osvobozeném státě, a přináší přehled činnosti polských slovanofilů na úseku polsko-českém a polsko-slovenském. Druhá kapitola pojednává o vzájemných kontaktech a stycích v rámci institucí, organizací, klubů a spolků, které pořádaly setkání, konference, sjezdy, výstavy apod. a vyvíjely přednáškovou a publikační činnost. Trvalým přínosem na tomto poli zůstávají výsledky badatelské práce polských slavistů, zejména prehistoriků a jazykovědců. Zájem o minulost zde rozhodně převýšil zájem o současnost. Autoři konstatují, že při vši agilnosti některých slovanofilů není možno mluvit o širším společenském dosahu jejich činnosti v daném období.

Informace o české a slovenské literatuře i překlady obstarávali převážně obětaví jednotlivci. O jejich neúnavné službě myšlence vzájemného poznání a sblížení se dovídáme v kapitole Slechtní nadšení. Koncepce minulého a na počátku tohoto století byli to především B. Grabowski, M. Szukiewicz a Z. Przesmycki-Miriam. Připomínají naše propagátory polské literatury O. Mokrého, F. Kvapila, E. Jelínka a A. Černého. Slovenskou problematikou se nejvíce zabývali R. Zawiliński, J. Baudouin de Courtenay, J. Badeni a W. Semkowicz. Zachovaná korespondence svědčí o tom, že o naši literární tvorbu se blíže zajímali též tehdejší čelní polští spisovatelé A. Asnyk, H. Sienkiewicz, E. Orzeszkowa, M. Konopnická, G. Zapolská, S. Przybyszewski, J. Kasprzewicz, Z. Nałkowska, E. Żegadłowicz, J. Tuwim aj. Z překladatelů meziválečného období polské čtenáře s českou a slovenskou poezií nejčastěji seznamoval K. A. Jaworski, s prózou P. Hulka-Laskowski; kromě nich se zasloužili pilní spolupracovníci mnoha časopisů W. Bunikiewicz, A. Madej a A. Brosz. M. Szyjkowski a W. Bobek, působící delší dobu na pražské a bratislavské univerzitě, svými komparatistickými pracemi podstatně přispěli k hlubšímu poznání našich literatur a vztahů mezi nimi.

Následující kapitola věnuje pozornost ohlasu české a slovenské literatury v polském tisku. Z tehdejších časopisů nejvíce informace tohoto typu otiskovaly: Tygodnik Ilustrowany, Ateneum, Czas, Nowa Reforma, Krytyka, Świat Słowiański, Ruch Słowiański, Kamena a nejvýznamnější literární časopis meziválečného období Wiadomości Literackie. Kromě již jmenovaných propagátorů naší kultury do nich přispívali T. S. Grabowski, F. Krčák, J. Magiera, A. Brückner, T. Lehr-Splawiński, J. Gołabek, H. Batowski. Při značném počtu časopiseckých zpráv i překladů však autoři publikace poukazují na nedostatek prací syntetických, které by jednotlivé informace vělenily do hlavního proudu literárního dění a realizovaly podle jednotlicí koncepce program seznamování čtenářů s literární produkcí sousedních národů. Na úkor statí kriticky hodnotících a zařazujících díla jednotlivých autorů do souvislostí s hlavními vývojovými tendencemi prosazovaly se často osobní známosti a záliby nebo příležitostně podněty. Jestliže zpočátku byla v centru pozornosti literatura česká, od přelomu 19. a 20. století, kdy R. Zawiliński výrazněji upozornil na problematiku slovenskou, množily se též zprávy o Slováciích a jejich kultuře. Ve třicátých letech se tehdejší polské vládnoucí kruhy snažili politicky využít separatistických ľudáčských tendencí.

Jestliže kusé a nesoustavné informace o současném literárním dění v Československu neskýtaly možnost pro vytvoření fundované syntézy, pro minulá staletí bylo načrtnutí souhrnného pohledu nepochybně snadnější. Počáteční přehledně pojaté literárněhistorické práce z oblasti slovanských literatur a polsko-českých i polsko-slovenských vztahů ulpávaly často v duchu pozitivistické komparatistiky na vyhledávání cizích vlivů a pra-

menů. Na rozdíl od československých kompendií, vycházejících zpravidla z vědomí příbuznosti a sounáležitosti slovanských národů a literatur, polské práce kladly důraz na jejich samostatné postavení a odlišné vývojové dráhy.

Kapitola šestá, nejrozsáhlejší a nejzdařilejší, obsahuje modelové srovnání všech tří literatur sledovaného půlstoletí. Autoři si všimají převládajících estetických názorů a vývojových tendencí v oblasti slovesné tvorby, podrobněji pak v rámci jednotlivých literárních druhů: poezie, prózy a dramatu. Při shodě řady historických, politických a společenských podmínek a okolností (nesvoboda a z ní vyplývající nutnost národné osvobozenecké zápasu, současně opětné nabytí státní samostatnosti, Velká říjnová revoluce a její působení, ekonomická krize, vzrůstající nebezpečí fašismu) podařilo se autorům srovnáním tří literárních modelů přesněji vymezit rysy odlišné a specifické. V modernistickém období se při analogickém významném uplatnění literární kritiky a překladatelského úsilí značně lišilo zaměření polemiky s předcházejícími generacemi: čeští modernisté se obraceli hlavně proti Vrchlickému a parnasistům, polští proti kritickým realismům (pozitivistům) a vypořádávali se s dědictvím romantismu, zvláště s mesianismem; na české straně výrazně vystoupilo buřičství a sociální radikalismus, na polské neoromantický historismus a přehodnocování národní tradice (Wypsiński), klasicismus a pocit kulturního přesycení (značná část tvůrců inteligence pocházela ze šlechtického prostředí). Rovněž meziválečné avantgardní směry se podstatně různily. Proletářská poezie, poetismus a surrealismus se světónázorově i svou poetikou liší od krakovské avantgardy, Skamadru, Kvadrigy a jiných básnických skupin, fantasticky či groteskně motivovaná expresionistická próza Schulzova a Gombrowiczova je vzdálena Vančurovu jazykovému experimentu v rámci „umělecké avantgardy“.

V závěrečné kapitole, nazvané *Od Vrchlického a Zeyera po Wolkra a Čapka*, se autoři zamýšlejí nad možnostmi literární recepce a jejím působením v odlišném kulturním prostředí; podrobně dokumentují ohlas děl českých a slovenských spisovatelů v Polsku, kde po Vrchlickém, Zeyerovi a Březinovi se trvale zapsali do povědomí čtenářů Hašek a Čapek.

Kolektivní práce varšavských slavistů spojuje v syntetickém pohledu rozsáhlou problematiku. Při tak značném časovém i problémovém rozpětí bylo by jisté možno navrhnout dílčí doplňky; nebylo však opomenuto nic, co by podstatně změnilo bohatý obraz vzájemných literárních vztahů. Řada nových faktů a jejich interpretace významně obohacují naše poznání na tomto úseku. Týká se to především meziválečného období, o němž bylo mnohokrát napsáno, že v československo-polských kulturních vztazích znamenalo pokles jejich intenzity. Po dosažení samostatnosti totiž odpadl činitel národné osvobozenecký, který dříve aktivizoval k součinnosti, kromě toho nepříznivé politické ovzduší za buržoazních vlád, oficiální kulturní orientace na západní státy, rozdílná sociální struktura našich národů, značné odlišnosti v kulturní tradici a ideovém postoji tvůrců — to vše působilo negativně na výměnu literárních hodnot. Nadto je dobře známo, že již od národního obrození si naše strana více všímala polského písemnictví nežli naopak. A práce se autorům podařilo shromáždit velké množství dokladů zájmu o literaturu jižních sousedů. Tento zájem byl však oboustranně nesoustavný a výběr dosti náhodný, o čemž svědčí např. to, že jsme nepřeložili díla Broniewského, Kruczkowského, informace o Jasieńském byly nepřesné. V Polsku znovu téměř neznali Olbrachta a Vančuru, Hašek, Wolker a Vančura tam byli pochopeni někdy jednostranně.

Z problemów współczesnych języków i literatur słowiańskich, Warszawa 1976, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 256 stran — *Tradycja i nowatorstwo w literaturach słowiańskich XX. wieku*, Warszawa 1976, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 489 stran.

Obě publikace jsou výsledkem intenzivního rozvoje varšavské slavistiky a živé spolupráce s univerzitou pražskou a moskevskou. Varšavská a pražská univerzita pořádají střídaně v Praze a ve Varšavě již od r. 1962 společné konference, nejdříve literárněvědné, od r. 1965 též jazykovědné. První sborník shrnuje referáty 7. konference, pořádané ve Varšavě r. 1974. Druhý sborník vyplnul ze spolupráce s moskevskou univerzitou, s níž varšavští slavisté uveřejnili již publikaci *Romantizm w sławjanskich literaturach* (1973). Pro velký počet referátů ve sbornících bude možno pouze signalizovat jejich problematiku.

Vedle příspěvků jazykovědných, zaměřených hlavně na inovaci v současných slovanských jazycích, obsahuje první sborník příspěvky literárněvědné, pojednávající o vývojových tendencích slovanských literatur 20. století. Otevírá je stať J. Magnuszewského *Typologicko-srovnávací pohled na polskou a českou literaturu meziválečného období*, z níž mohli vycházet autoři publikace *Stosunki literackie polsko-czeskie i polsko-słowackie 1890—1939*, kteří pohled dále rozšířili o literaturu slovenskou. F. Buriánek si všimá programů a tvorby v české literatuře meziválečné, A. Lam periodizace novější polské litera-

tury, V. Rzounek na příkladě tvorby L. Fukse pojednává o realismu a současné literatuře, R. Taborski uvádí Žeromského drama *Růže* jako příklad umělecké různorodosti mlado-polské dramatiky, J. Nejedlá píše o baladě a moderní epice, H. Kuligowska se zamýšlí nad vztahem povídek K. Čapka a populární literatury, M. Hrala nad tematickým novátorstvím v meziválečné sovětské próze, F. Nieuważny srovnává tvorbu Vozněnského a Majakovského, J. Wierzbicki polský a charvátský „postmodernismus“.

Referáty varšavsko-moskevského sborníku jsou rozděleny do čtyř tematických okruhů: I. Teorie literatury, literární proudy a literární kritika: P. Nikolajev, Teorie realismu v Rusku na přelomu století; J. Kluczycka-Saloni, Romantismus v literatuře 19. a 20. století na příkladu polské literatury; I. Volkov, Realismus kritický a socialistický; A. Metčenko, Paradoxy vědeckotechnické revoluce a některé aspekty socialistického realismu; D. Knysz-Rudzka, Naturalismus v 20. století; J. Wierzbicki, Programy a manifesty srbské avantgardy (1918—1925); L. Jakimenko, Současný sovětský román (specifičnost žánru, poetika). II. „Staré“ a „nové“ v próze slovanských literatur 20. století: L. Kologajeva, Dostojevský a vývoj ruské prózy na počátku 20. století; H. Cybenko, Tradice B. Prusa v polské próze 20. století; A. Maškova, Satirická tvorba Karla Poláčka (problém tradice); H. Kuligowska, Předměstské povídky Františka Langra a klasický realismus; J. Magnuszewski, Mezi dřívější alegorií — a science fiction a volnou představivostí (o románu J. Weisse Dům o 1000 patrech); J. Goszczyńska, Z uměleckého hledání slovenské prózy čtyřicátých let (na příkladu sbírky novel Františka Svantnera Malka); J. Urbańska-Slisz, Z novinářských zkušeností sovětských satiriků dvacátých let; J. Rohoziński, Od epiky k lyrice, formování polské prózy 20. století; V. Chitarišvili-Ocheli, Polsko-gruzínské literární vztahy na přelomu 19. a 20. století; V. Chabin, O nejdůležitějších tradicích sovětského románu; A. Wołodzko, Vývojové tendence sovětského válečného románu v letech 1965—1970; Z. Karceva, Vývoj současného bulharského románu. Staré a nové; Z. Cholonina, Ideje a styl románu J. Kawale Předvolání. III. Poetika v slovanské poezii 20. století: A. Lam, Polská avantgarda a romantismus; V. A. Zajcev, O tradicích V. Majakovského v ruské sovětské poezii šedesátých let; J. Witan, Czechowicz a Norwid; J. Magnuszewski, Božena Němcová v poezii F. Halase a J. Seiferta. IV. Drama a divadlo: B. S. Burgov, Přelom realistických tradic (tvůrčí osudy dramatiků skupiny Znanije v desátých letech 20. století); R. Śliwowski, Z historie ruských malých dramatických žánrů ve 20. století (divadelní parodie „Křivého zrcadla“); M. Berwid-Osińska, Z. Osiński, Stanislavskij a Grotowski (otázky tradice Divadla-Laboratorie).

Polské slavistické publikace svědčí o širokém záberu polské slavistiky a o jejím zaměření na současnost, na základní otázky literatury 20. století.

Jarmil Pelikán

Duško Nanevski, *Македонска поетска школа*. Скопје 1977, 346 stran.

V souboru 23 esejů a kritických statí autor sleduje vývoj makedonského básnického slova od konce 9. století po nejmladší básnickou generaci. V prvních dvou esejích, věnovaných osobnosti a dílu Klimenta Ochridského, se Nanevski pokusil o svérázný (a bezesporu netradiční a odvážný) výklad Klimentova díla z hlediska moderní kritickoanalytické metody. Zkoumá semasiologicky některé věty v Klimentových textech, v nichž vidí jakési „zaumné“, tajné významy slov. Podobná analýza se mi však zdá neopodstatněná. Stejně považuji za nesprávné tvrzení, že by snad Konstantin a Kliment mohli být předchůdci dnešních evropských strukturalistů. V dalším eseji Nanevski sleduje činnost Klimentových žáků a poznamenává, že Klimentův kult se udržel téměř u všech slovanských národů. Podtrhuje význam rozvoje slavistiky v 19. století pro poznání nejstaršího období slovanských literatur (ruští učenci, Dobrovský, Šafařík aj.).

V rozsáhlé studii o makedonské lidové slovesnosti hledá autor kořeny makedonského básnického umění. Makedonským básnickým stylem nazývá ono sepětí rytmu, barev a zvuků, které tvoří jakousi básnickou ikebanu. K principům uvedeného stylu řadí např. to, že nadále samostatně rozvíjejí již jednou vytvořené obrazy. V četných lidových písních lze vystopovat psychologii lidu, kruté zvuky a obyčej i pouta patriarchální morálky. Podle Nanevského je paradoxní, jestliže se stará antická kultura bere jako základ evropské kulturní tradice, zatímco lidová poezie, která tuto kulturu zdědila a později navázala na byzantské vzory, je chápána pouze jako folklór, jako umění s primitivními myšlenkami. Některé zvláštnosti makedonské lidové slovesné tvorby vyplývají patrně z toho, že se v průběhu staletí setkávala s antickou kulturou v slovanské symbióze, jež zase byla pod vlivem latinským a orientálním. Nelze podceňovat, že v makedonské lidové slovesné tvorbě na-